

teljes svunggal előadni. Az viszont már a vezető tanárok érdeme, hogy úgy tudják összefogni a gyerekek gondolatait, ötleteit, hogy nézhető és élvezhető egész-szé kovácsolódik a sok apró részlet. Gondolok itt például a produkciót keretként nyitó és záró zenés epizódokra, amelyekben Lukács János gitáron kíséri a cigánydalt éneklő fiatalokat, de hallhatunk beatboxot és slamet is Ádám Adriántól, ami Horváth Kristóf (Színész Bob) figyelmét dicséri. A *Mátyás, a nem király* azért kamatozó vállalkozás, mert megtanítja a benne részt vevőket arra, hogy hallathassák saját hangjuk, fogalmazzák meg problémáikat, és lássanak rá arra, ami lényegében foglalkoztatja őket. Az iskolai és a családon belüli erőszak tematizálása így azért nem lesz mesterkéltné és álszent, mert nem kívülről-felülről jövő szempontok mentén, hanem a részt vevő fiatalok napirendjén levő problémaként dolgozzák fel.

A táborról készült rövid werkfilmben elhangzik, hogy a projektet a Bohócok a Láthatáron Csoport a Cserháti Roma Önszolgáltató Közhasznú Egyesülettel partnerségben, a

Norvég Civil Támogatási Alap segítségével valósította meg. A szervezők és mentorok (Novák Nóra, Siroki Viktor) valamennyien egyetértenek abban, hogy fontos esemény volt a tábor a gyerekek számára: legtöbbjük napi szinten szembesül komoly egzisztenciális problémákkal, a tábor így a közös játék és tanulás mellett a háromszori stabil étkezést is biztosíthatta egy rövid időre számukra. Horváth Kristóf szerint azonban folyamatos ingerek kellene ahhoz, hogy lényegi változások következzenek be a fiatalok életében. A vetítés után kötetlen beszélgetésbe kezdünk, a projekt céljairól és finanszírozási nehézségeiről esik szó, az emlékezetes bánki-tavi fesztiválszereplésről, de azt is megtudjuk, hogy a Bohócoknak ez az első fórumszínházi előadása, hogy van a gyerekek között olyan, aki zenészeket készít, és van, aki csak egyszerűen dolgozni akar felnőttkorában. Néha emlékeztetem magam, hogy ez nem *olyan* színház, aztán nagyon határozottan fogalmazódik meg bennem a gondolat, hogy mennyire jó egy alkalmilag összeállt közösség tagjának lenni, és hogy milyen ritkán érzem azt, hogy közönségből közösség lesz az *olyan* színházban.

Turbuly Lilla

Kimondhatatlan egy-szerűség

CSEPPKÁNON – HOGY VAGY, HÉRAKLEITOSZ?

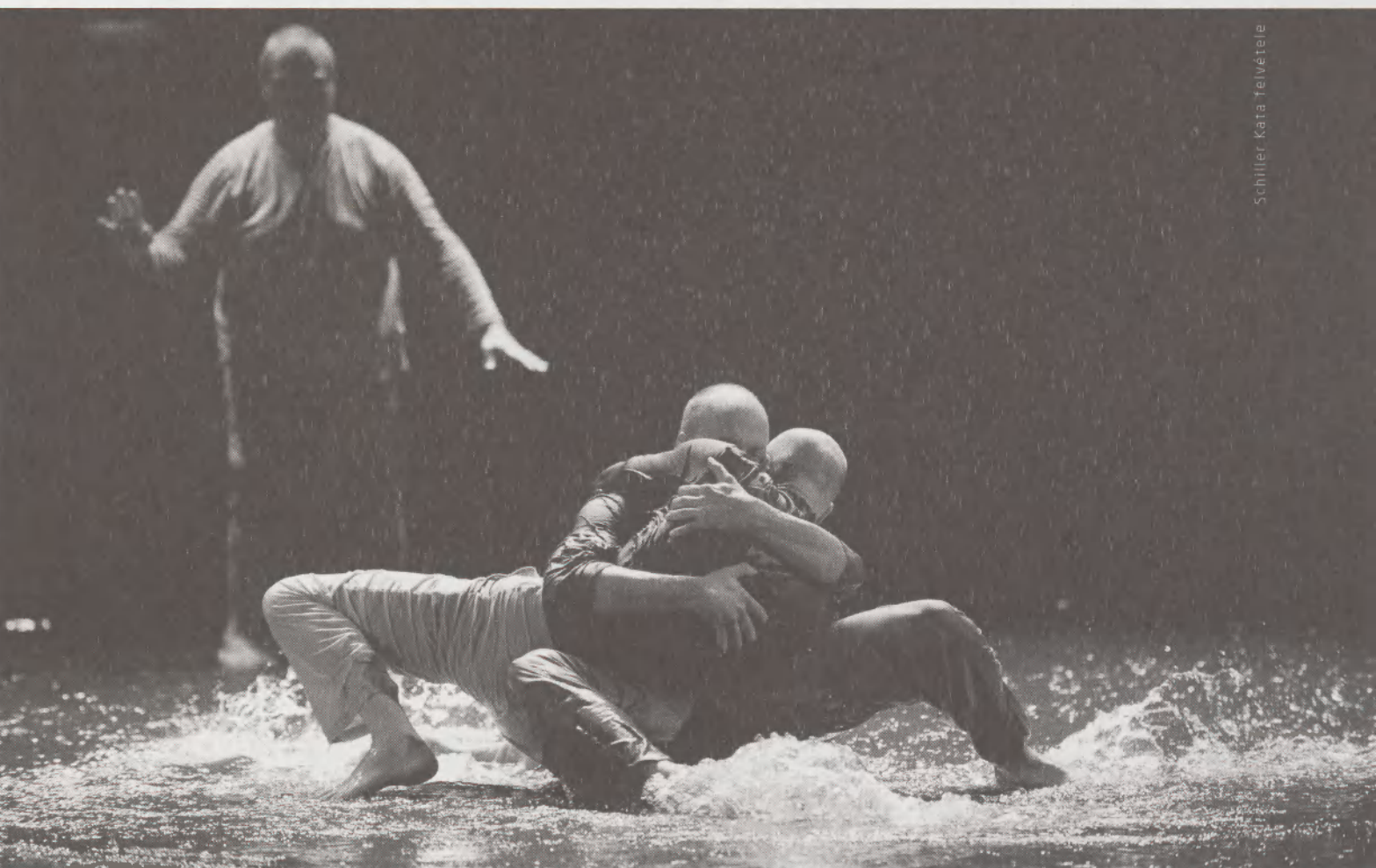
A *Cseppkánon*ról tulajdonképpen verset kellene írni, nem kritikát. Mert minden filozófiai megalapozottsága ellenére – vagy azzal együtt – az intuícióra, az érzékekre legalább annyira hat, mint az értelemre. Persze szétszalazható mindaz, amiből az az egyetlen, meghatározó élmény és érzet összeáll, amit a néző magával visz a Művészetek Palotájából, és erre kísérlet is tesztek, de ez tényleg az az előadás, amit *lát*ni kell.

Az egy és a sok, az egyetlen benyomássá összeálló összetevők sora mint alkotói módszer kapcsolódik a színlapon részletesen kifejtett szándékhoz, a megjeleníteni kívánt tartalomhoz: a csepp és a tenger, az elkülönültség és az egység gondolatához. Az egy és a sok anynyiban is jellemzi a *Cseppkánont*, hogy az Artus harmincadik születésnapjára született, és ahogy azt Goda Gábor egy interjúban elmondta, reflektál erre a harminc évre és arra a felismerésre, hogy előadásainak sora fel fogható egyetlen, élethosszig tartó előadásnak is.

Az alcím: *Hogy vagy, Hérakleitosz?* Hérakleitosz filozófiája visszatérő ihletője a Goda-előadásoknak az *Alvájáráktól* (1990) kezdve az *Ulysses nappaliján* (2011) keresztül az *Egy meg egy az egy-ig* (2013). A nézőknek kiosztott színlapon *Hérakleitosz–Goda párbeszéd-folyam* cím-

mel egy teljes oldalon át olvashatjuk a „gondolat – folyó” metaforától a „Minden Egy”-ig terjedő gondolatfolyamot. Orientálhatja a figyelmet, ahogy Hérakleitosz avatott ismerői is biztosan származó apró részletre rácsodálkoznak, de ha valaki nem olvasta sem a színlapot, sem a filozófustól fennmaradt töredékeket, és mindössze annyit tud róla, hogy szerinte nem léphetünk kétszer ugyanabba a folyóba, ha a megfogalmazás szintjén nem is, de a benyomás, az érzet szintjén el fog jutni ugyaneddig. Vagyis az, hogy Goda Gábor Hérakleitoszsal beszélget, az alkotás szempontjából fontos momentum, a befogadás szempontjából viszont – szerencsére – nem annyira.

És ha már beszélgetés: a *Cseppkánon* úgy beszélget, hogy elvéve hallunk ki ezekből a párbeszéd- és szavakat, mondattöredékeket. A „Hogy vagy?” ezek közé a kivételek közé tartozik. „Egy”, „ugyanaz”, „ember” és még talán egy tucatnyi szó bukik fel időnként a kórus énekéből vagy egyik-másik duó dialógusából. Mint amikor idegen nyelvi közegben megértünk egy-egy szót, vagy az egyenes, megértéshez halk zümmögésből kihallunk egy-egy hangosabb részletet. De van olyan jelenet is, amikor a páros tagjai – Debreczeni Márton és Mózes Zoltán – kétbetűs hangcsoportokat variálnak hosszasan, miköz-

Cseppkánon – Hogy vagy, Hérakleitosz? (Artus a MűPában)

ben a felettük lévő kivetítón látjuk, ahogy a szájukból vonalkák és más alakzatok áramlanak kifelé. Valamiféle beszéd előtti vagy beszéd mögötti nyelven szólnak hozzánk, a gondolatok folyója mellett ott van a kifejezésükre hivatott, de a beszédig csak néha elérő hangok folyója.

A *Cseppkánon* legfontosabb szervezőelve az ismétlődés. Ez határozza meg zenei világát is, Philipp György és Melis László kórusműveit, melyeket az Á la cARTe kamarakórus szólaltat meg, zongorakísérettel, a természet hangjaitól a templomi kórusokig terjedő végleteket bejárva. Ahogy a tizenhét hang összeáll egyetlen hangzás-sá, úgy lesznek ők tizenheten, színes esőköpenyeikben, megvilágított kottatartójukkal az előadás látványvilágának sokféleségükben is egységet alkotó meghatározói.

Egyik meghatározói, hiszen a sokféleségből létrejövő egység a látványvilágra is igaz. A színpadot vízzel árasztották el, ebben tükröződnek a kórus színes esőköpenyei, az előadást pedig egyetlen, kinagyított – valószínűleg jégből formált – vízcsepp képe nyitja és zárja. És akkor még nem is beszéltünk az esőről, ami szinte végig szitál, hull, csorog, hogy a végén, amikor eláll, a portalan, tiszta levegőben szivárványszínben ragyogjanak fel a színes esőkabátok. A *Cseppkánon* egy víz-jegyű előadás, a tűz elemnek csak egy füstölő lap jut a jégcsepp alatt.

Ahogy azt már az Artus előadásain megszokhattuk, a természetes látványelemeket ezúttal is kiegészíti a technika, a videoanimáció. Sokszor a színpadi történeteket vetítik ki, ami azonban – a vetítésvászonon más szem-

szögből mutatva ugyanazt – hozzáadódik a látványhoz. Máskor az eső hull a kivetítón is, megint máskor „rajzolt” animáció egészíti ki azt, ami a színpadon történik.

Az Artus saját teréhez, a Sztregova utcai gyárépülethez képest a Művészetek Palotája nagyon más helyszín. Egyrészt mert itt a közönségnek nincs lehetősége arra, amire más előadásokon gyakran: hogy az előadókkal együtt mozogjon a térben, esetleg saját nézőpontot is választhasson magának, vagy akár valamilyen módon be is kapcsolódhasson a történetekbe. Másrészt mert az ipari tér maga lepusztultságával sokszor kifejezetten hozzá tud tenni az előadások hangulatához. Ehhez képest a MűPa elegáns, konszolidált tere teremt némi távolságot, cserébe megadja a nézőnek azt a lehetőséget, hogy kényelmesen, távolabbról nézhessen rá az egészre.

A *Cseppkánon* mozgásanyaga két részből tevődik össze. Egyrészt három Tai Chi Chuan művész (Baranyai Imre, Gregus László és Izsák Szilvia) finom, ismétlődésekre és elmozdulásokra épülő, a lassú, folyamatos áramlás érzetét keltő mozgássoraiból. Másrészt az öt táncos – Bakó Tamás, Debreczeni Márton, Mózes Zoltán, Nagy Csilla, Virág Melinda – kettőseiből, amelyekben mindig van harmadik: a víz. Egymással szemben térdelő, majd egy hirtelen mozdulattal a másikat hátralökő férfiak és a víz locsánása; egymás felé közeledő férfi és nő, körülöttük a gyűrűzni kezdő víz, majd a koncentrikus körök összeolvadása. Ember nagyságú marokkópálcák különböző, vízszintes alakzatokban két férfi között – előttük és mögöttük az eső apró, függőleges pálcikái. A Tai Chi mozdulataihoz hasonlóan ezekben a jelenetekben is nagy szerepe

van az ismétlődésnek és a többnyire lassú elmozdulásoknak. Egy jelenet, ha úgy tetszik, ellenpont, vízbe dobott kő van, amely több szempontból is kilóg a többi közül: ebben Mózes Zoltán nem egy másik emberrel, hanem egy könyvvel birkózik, harcol, és kap tőle óriási pofonokat.

Ahogy az elején említettem, a *Cseppkánon*ról verset kellene írni, az közelebb juthatna a lényegéhez, mert amit látunk, a legjobb értelemben vett színpadi költészet. Már a legutóbbi Artus-bemutató, a *Sutra* kapcsán is folyton Tóth Krisztina-sorokra asszociáltam, talán azért, mert a víz az ő verseinek is állandóan visszatérő eleme. A *hangok folyója* valami nagyon hasonló létérzés-

ről beszél, mint a *Cseppkánon*: „Dobog a szív alatti szív, zubog a hang alatti szó, / hidak alatti örvény, mondat alatti mondat: / mit visz a felduzzadt vizű, mély folyó, / redőzött, bolyongó ágya mit sodorhat?”

Hogy a világ *kimondhatatlanul* egyszerű és bonyolult, sokarcú és egylényegű, mint az a bizonyos folyó – Hérakleitoszé és a miénk. Hogy többször harminc év is kevés, hogy néhány merítésnél tovább, a megértés közelébe jussunk. A *Cseppkánon* lehetőséget ad arra, hogy néhány gondolatmerítéssel előrébb juthassunk, de arra is, hogy kikapcsoljuk a tudatos gondolkodást, és érzékszerveinkre, intuícióinkra támaszkodva sodródjunk vele.

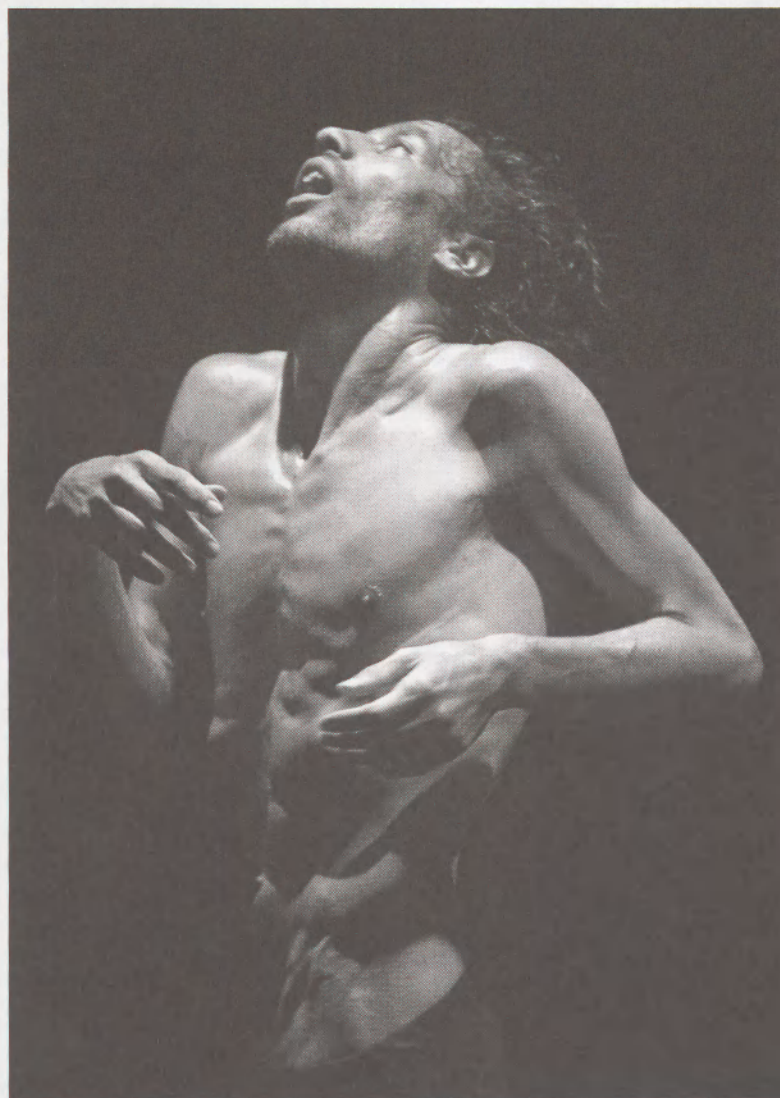
Péter Márta

Csak egy kis harapás

FEHÉR FERENC: HELLÓ, ZOMBI!

A *Helló, Zombi!* előadása utáni kérdésre, hogy milyen volt a darab, azt válaszoltam: Fehér Ferenc. Mert hát az évek során Fehér Ferenc előadásai, személyes színpadi jelenlétei egyfajta kategóriává, jól fölismerhető minőséggé nőttek ki magukat. Hogy mi-féle jegyekkel? Például azzal a megkérdőjelezhetetlen intenzitással, jellegzetes és utánozhatatlan tánctematériával, valamint sajátos színpadi/jelenléti monomániával, amely végül minden tematikából Fehér Ferenc darabot kreál. Ezért is nehéz elkötődni a mindig készen álló és mégis mindig meglepő előadói-alkotói vegykonyhától, amely kompakt és egyedi, s amely minden látszat ellenére mélyen őrzi titkát, belső motívumait.

Már a címben ott lebeg a kettősség, valamilyen ijesztő könnyedség, hiszen a kedélyes „Helló!” itt egy zombinak szól, mintha csak valakivel összefutnánk az utcán, akinek ez a beceneve. És akár ebből a helyzetből is kerekedhetne egy laza darab, ám nem így van. Az előadáshoz mellékelt szöveg megrajzolja a világot, amelynek lakói, vagyis az „élő halottak” bizony mi vagyunk (vagy mi is lehetünk), és ebben a világban nincsenek érzelmek, vágyak, betegségek, angyalok, csak végtelen üresség és végtelen magány meg sűrű sötétség létezik. No, meg az állandó éhség. A megoldás pedig az ölés, mert ölni a legegyszerűbb. „Csak egy harapás! Csak egy kis harapás! Icipici harapás!” Most csak az utóbbi, szinte könyörgően precíz mérték az egyetlen komikumba hajló elem, ám ez is csak a papíron létezik, mert a *Helló, Zombi! tánc- és mozgásszínháza* mindvégig komoly, sőt komor. A három előadó nem a zombifilmek kliséit ölti magára, hanem egy minden ízében sötét közelképet hoz. Mintha az alkotó a zombivilágban lett volna jelenünk analógiájára, amelyben „az ember magasabb rendű idegi funkcióit elvesztve, már állati szint-

Fehér Ferenc a *Helló, Zombi!*-ban